
Ekologi och förvaltning

av Lena Jarlöv

EKOLOGI OCH FÖRVALTNING var rubriken på ett nordiskt seminarium i Lund 3-4 december 1992. Det arrangerades av gruppen för förvaltning inom Nordiska Bygghöjningsorgans Samarbetsgrupper, NBS-F. Nedan följer några enstaka korn och reflexioner från detta intressanta seminarium om ett angeläget ämne.

Bakgrunden till seminariet är den växande insikten om att en total nyorientering inom all mänsklig verksamhet är nödvändig för att avvärja ett sammanbrott av det globala ekologiska systemet.

Per Uno Alm vid stiftelsen "Det Naturliga Steget" redogjorde sakligt och koncist för vår belägenhet. Kretsloppstänkande, "ekologiskt" byggande och "ekologisk" förvaltning är inte övergående modeord utan står för ett livsnödvändigt förhållningssätt som skyndsamt måste sprida sig. Föreställningen att vi just nu har en lågkonjunktur och att den snart ska vända är fel. Fram till nu har vi haft en brakfest. Vi har lånat av naturbanken och vi måste börja betala av nu. Budskapet finns mer utvecklat i den nyutkomna boken *Det nödvändiga steget* av Karl Henrik Robèrt. Den rekommenderas varmt.

Det är hög tid att nu ta itu med stadsbebyggelsen och flerfamiljshusen i de storskaliga bostadsområdena. Om vi menar allvar med talet om ekologiskt tänkande måste vi ta hand om vår befintliga bebyggelse, påpekade Sigmund Omang, arkitekt vid Norsk Boligbyggelags Landsforbund.

Flera föredragshållare framhöll vikten av folkligt deltagande för att nå fram till ett "ekologiskt" boende. Människors inställning, vilja och praktiska möjligheter att inrätta sin livsföring i samklang med miljöns krav är av avgörande betydelse. Jeppe Læssøe och Morten Elle från Dan-

marks Tekniske Højskole gav teoretiska och praktiska exempel på detta tema ur ett danskt perspektiv. Att det idag finns stora hinder för att människors miljömedvetande ska kunna göra sig gällande, t. ex. rigida regelsystem, okänslig myndighetsutövning och stelbenta föreställningar hos såväl byggare som husägare och förvaltare, intygade Peter Fredriksson, Boendeförbundet i Finland. Det gäller också i Sverige. Men, som miljöpsykologen Fredrika Mårtensson, SIB i Lund, framhöll: Det är viktigare att tillåta och ge utrymme för kreativt handlande än att styra.

En förvaltare med positiv människosyn och förmåga att hitta och utnyttja den stora förändringspotential som finns hos människor som bor och arbetar i ett bostadsområde kan åstadkomma jättekiv i riktning mot ett hållbarare samhälle. Där om vittnade Bent Graf, miljöansvarig vid Svenska Bostäder i Stockholm. Det handlar bl. a. om sopsortering, tillvaratagande av användbart gods som annars brukar slängas i containrar, införande av miljövänligare drivmedel för fordon inom fastighetsförvaltningen, grundlig utgallring av miljöfarliga kemikalier i fastighetsskötseln och försäljning till inköpspris av miljövänliga hushållskemikalier till hyresgästerna. Somliga av dessa åtgärder har förorsakat stort rabalder bland kemikalieproducenter och handel, men stora kunder har makt, som kan utnyttjas för att främja miljön.

Erfarenheterna från ekobyarna är viktiga både för förnyelsen av storskaliga bostadsområden och för vidareutvecklingen av småhusbyggandet. Arkitekt Krister Wiberg, Lund, som medverkat i åtskilliga ekobyprojekt redovisade en dyster bild av en otidsenlig tillkomstprocess. De boendes

stora engagemang i planeringsfasen togs i mycket reducerad omfattning till vara i upphandlings- och genomförandeskedet, vilket får konsekvenser både för ekonomi och förvaltning.

Kanske behövs det nya försök där ekobyar får växa fram successivt och organiskt i stället för att pressas in i det etablerade planerings- och byggsystemet, där det är någon annan än de boende som bestämmer och bygger. Det finns redan exempel på att Boverkets riktlinjer för ekobyar håller på att förvandlas till "svensk ekobystandard" och ängsligt används av osäkra myndigheter, vilket hindrar okonventionella lösningar, grundade på kreativt sökande med personligt engagemang. Låt byggande av det egna huset få bli den lustfyllda, långsamma process som många människor innerst drömmer om! Underlätta för grupper av människor att förvärva en bit mark och experimentera sig fram tillsammans! Befria folks sedan länge förtryckta byggkreativitet!

Att befria denna i miljonprogramsområdena är betydligt svårare. Men ändå är en av de mest angelägna förvaltningsuppgifterna idag att där utveckla invånarnas eget engagemang i boendet. Det finns i dessa områden massor av oförlöst kreativitet, arbetsförmåga och kulturell mångfald. Här finns en stor potential för en grundläggande förändring i ekologisk inriktning med småskaliga verksamheter, kretsloppsanpassad avfallshantering med odling, våtmarker, djurhållning, solvärme, växthus och en ombyggnad som hushållar med material och andra resurser. De boendes medverkan är en avgörande förutsättning. Det är viktigt att ett nytt ROT-program tar

detta som utgångspunkt så att det inte får lika brutala effekter på boendedemokratin som det förra. Ett FoU-projekt med denna inriktning håller på att växa fram i Göteborg mellan kommunen och Chalmers arkitekturinstitution, med förorten Bergsjön som tillämpning, meddelade under tecknad.

Sociologen Mona Mårtensson, Sociologiska institutionen, Stockholms universitet, framhöll att det är viktigt att bevaka kvinnornas intressen vid en inriktning mot ett resurshushållande boende, som kommer att återföra allt fler funktioner till hushållet. Av tradition tar kvinnor på sig allt som de inte kan förhandla bort. Vård och omsorg har de redan ansvar för. Ska köksträdgårdsodling och andra bidrag till självförsörjningen bli nya (återinförda) pålagor som automatiskt läggs på kvinnorna och som de inte kommer att kunna förhandla bort när familjen blivit beroende av dem?

Seminarier avslutades med en diskussion om forskarnas roll i förändringsprocessen. Det finns ett stort behov av såväl forskning och experiment som utvecklingsarbete och kunskapsspridning och det handlar inte bara om teknik. Hur den nödvändiga omställningen kommer att ske är en maktfråga. Ett nytt ekonomiskt tänkande måste utvecklas och teorier och metoder för "ekologisk" ekonomi utarbetas. Sådan forskning pågår och bör stimuleras och påskyndas.

Det är omöjligt att här göra rättvisa åt alla intressanta tankar och erfarenheter som kom fram vid seminariet. Jag har här bara redovisat ett personligt urval och några egna reflexioner.